

arenaidé
oktober 2014

Det transatlantiska partnerskapet för handel och investeringar

*– Ett avtal för avreglering, ett
angrepp på jobben och ett slut på
demokratin*

John Hilary

Detta är en preliminär version. Den slutliga versionen kommer att publiceras i slutet av november.

Rapporten är en översättning baserad på Rosa Luxemburg Stiftungs skrift "The Transatlantic Trade and Investment Partnership: A charter for deregulation, an attack on jobs, an end to democracy" av John Hilary.

Det transatlantiska partnerskapet för handel och investeringar
– Ett avtal för avreglering, ett angrepp på jobben och ett slut på
demokratin

Arena idé

Stockholm 2014

Omslagsbild: NASA

Rapporten kan laddas ner från www.arenaide.se/rapporter

Författarpresentation

John Hilary är vd för War on Want. Han har skrivit om många olika slags handels- och investeringsfrågor under de senaste 20 åren, och utsågs 2013 till hedersprofessor vid School of Politics and International Relations vid Nottinghams universitet. Hans senaste bok *The Poverty of Capitalism: Economic Meltdown and the Struggle for What Comes Next* gavs ut av Pluto Press i oktober 2013.

FÖRORD

Debatten kring TTIP har varit mycket liten i Sverige och den allmänna kunskapsnivån om vad avtalet kan innebära för svensk del är låg. Det som har diskuterats är det kanske mest kontroversiella i förslaget till avtal, nämligen tvistlösningsmekanismen som ger en investerare rätt att stämma en stat. På engelska Investor State Dispute Settlement (ofta förkortat ISDS). Detta fokus på ISDS har tyvärr blockerat andra frågor som är värda att ta upp till diskussion. Livsmedelssäkerheten, avtalets påverkan på nationell miljö- och arbetsrättslig lagstiftning, den demokratiska kontrollen över välfärdens monopol, hur förändringar i patent och upphovsrätt påverkar bibliotek och skolor samt hur kulturstöden skulle påverkas är exempel på andra viktiga frågor som förtjänar mer uppmärksamhet.

Osäkerheten och spekulationerna är mycket stora kring det här avtalet av två skäl. Det ena är att förhandlingarna omgärdas av ett omfattande hemlighetsmakeri. Det andra är att avtalets målsättning är att söka eliminera "icke-tariffiära" handelshinder. Med "icke-tariffiära" handelshinder menas allt från olika standarder för en godkänd bilruta till lagstiftning kring miljö, kulturstöd och konsumentssäkerhet. Avtalet kan alltså få konsekvenser på oöverblickbart många områden.

Bristen på kunskap kring TTIP och dess konsekvenser är en anledning till att Arena idé har valt att publicera John Hilarys rapport "The Transatlantic Trade And Investment Partnership" på svenska. John Hilary är chef för den brittiska biståndsorganisationen War on Want och en ledande debattör i handels- och globala rättvisefrågor. Han är inte okontroversiell. Rapportens mer färgstarka uttalanden bör läsaren ta emot med en sund skeptisk hållning. Det kan ifrågasättas om Hilary har fog för en del av sina mer radikala påståenden om vad frihandel leder och inte leder till. Om hänsyn tas till detta är rapporten en bra start på en dialog om TTIP som vi måste ha i Sverige.

En nationell diskussion om TTIP bör svara på ett antal frågor.

- Hur kommer avtalet påverka lokal och global miljö?
- Vad finns det för risker för svensk livsmedelsproduktion och livsmedelssäkerhet?
- Kan EU garantera att Sverige bibehåller demokratisk

kontroll över svensk välfärd?

- Hur påverkar avtalet Sverige och andra EU-länders nuvarande och eventuella framtida lagstiftning inom områden som miljö, arbetsrätt eller konsumentssäkerhet?
- Varför ska EU:s medlemsstater se sina demokratiska rättigheter begränsas av utländska bolag och varför ska EU söka begränsa andra länders demokratiska rättigheter å sina företags vägnar?
- Vilka är de politiska konsekvenserna av att EU väljer att förhandla ett avtal som kommer att påverka 800 miljoner människor bakom lyckta dörrar?

Tillfredsställande svar bör sökas på samtliga dessa frågor. Begränsningar i avtalets räckvidd bör tydliggöras om inte annat för att kunna ha en klargörande diskussion om avtalets konsekvenser. Hemlighetsmakeriet kring förhandlingarna och avtalets potentiella räckvidd spär på ryktesspridning och rädsla. Huruvida rädslan är befogad är svårt att svara på. Därför bör samtliga politiska organ fördjupa sig i TTIP och vilka konsekvenser avtalet kan få för deras verksamhet.

Befolkningen i EU bör göra detsamma och ställa krav på sina politiker att tydliggöra omfånget på avtalet och utfästa garantier för frågor som inte skall hamna på avtalsbordet.

Ragnar Bengtsson

Nationalekonom och utredare, Arena Idé

SAMMANFATTNING

Det transatlantiska partnerskapet för handel och investeringar (TTIP) är ett omfattande frihandels- och investeringsavtal som för närvarande – i hemlighet – förhandlas fram mellan Europeiska unionen och USA. Avsikten att inleda TTIP-förhandlingar tillkännagavs första gången av president Barack Obama i hans "State of the Union"-tal i februari 2013, och den första omgången förhandlingar mellan EU-kommissionen och amerikanska tjänstemän skedde i juli samma år. Målsättningen är att skynda igenom samtalen så snabbt som möjligt utan att några detaljer når offentligheten, med förhoppningen att de ska kunna slutföras innan befolkningarna i Europa och USA får reda på hur stort hotet från TTIP verkligen är.

Som tjänstemän på båda sidor medger är det främsta syftet med TTIP inte att stimulera handel genom att ta bort tullar mellan EU och USA, eftersom dessa redan ligger på minimala nivåer. Det huvudsakliga målet med TTIP är, som de själva erkänner, att ta bort "hinder" i form av regler som begränsar de potentiella vinster som transnationella företag kan göra på båda sidor av Atlanten. Men dessa "hinder" är i själva verket några av våra mest uppskattade sociala normer och miljöskyddsbestämmelser, som arbetstagares rättigheter, regler för livsmedelssäkerhet (däribland begränsningar av genetiskt modifierade organismer), regler om användandet av giftiga kemikalier, lagar som skyddar privatlivet på Internet och till och med nya skyddsregler för bankväsendet som införts för att förhindra ett upprepande av finanskrisen från 2008. Med andra ord kunde insatserna inte vara högre.

Förutom denna avregleringsagenda försöker TTIP också skapa nya marknader genom att öppna offentliga sektorn och offentlig upphandling för konkurrens från transnationella företag, vilket hotar att föra in en ytterligare våg av privatiseringar i nyckelsektorer som vård och skola. Det mest oroande av allt är att TTIP siktar mot att ge utländska investerare en ny rättighet att stämna suveräna stater inför ad hoc-skiljedomstolar för förlorade vinster på grund av statliga beslut. Denna mekanism för "tvistelösning mellan investerare och stat" höjer i själva verket det transnationella kapitalet till en ställning likvärdig med nationalstaten själv, och hotar att underminera de mest grundläggande demokratiska principerna i såväl EU som USA.

TTIP ska därför inte förstås som en förhandling mellan två konkurrerande handelspartner, utan som ett försök av transnationella företag att bända upp och avreglera marknader på

båda sidor av Atlanten. Det finns en växande oro bland medborgare i EU och USA över det hot som TTIP utgör, och grupper i civilsamhället förenar sig nu med akademiker, parlamentariker och andra för att hindra företagsvänliga statstjänstemän från att avtala bort de viktiga sociala och miljömässiga standarder som listas ovan. Alla uppmuntras att gå med i detta motstånd genom att ta kontakt med sina lokala kampanjer – eller starta en egen.

1. VAD ÄR TTIP?

Näringslivsgrupper på båda sidor av Atlanten har länge hyst en dröm om ett företagsvänligt handels- och investeringsavtal mellan EU och USA. TransAtlantic Business Dialogue, en exklusiv grupp vd:ar från de mäktigaste amerikanska och europeiska företagen, bildades 1995 för att bedriva lobbying för att ta bort regleringar som påverkar transnationella företag verksamma i EU och USA, och har genomgående förespråkade ett långtgående avtal för att förverkliga detta mål.¹ Bildandet av Transatlantic Economic Council 2007 gav TransAtlantic Business Dialogue en ny möjlighet att trycka på för ett frihandelsområde baserat på avreglering av marknader i både EU och USA.

Som ett svar på dessa påtryckningar tillkännagav EU-kommissionen och amerikanska tjänstemän i november 2011 att de skulle bilda en arbetsgrupp på hög nivå för att "identifiera och utvärdera möjligheter att stärka handels- och investeringsrelationen mellan USA och EU". Kort därefter satte EU-kommissionen i gång en serie över 100 slutna möten med enskilda företag och näringslivslobbyister för att utveckla sin förhandlingsposition. Dessa möten hölls hemliga tills kommissionen blev tvungen att avslöja deras existens på grund av en begäran om tillgång till dokument.² TransAtlantic Business Dialogue gjorde tillsammans med US Business Roundtable och European Round Table of Industrialists ett vädjande för ett ambitiöst partnerskap för handel och investeringar mellan EU och USA.³

¹ Mark A. Pollack, *The Political Economy of the Transatlantic Partnership*, Fiesole: European University Institute, juni 2003.

² "European Commission preparing for EU-US tradetalks: 119 meetings with industry lobbyists", Bryssel: Corporate Europe Observatory, 4 september 2013.

³ "Forging a Transatlantic Partnership for the 21st Century", gemensamt uttalande av US Business Roundtable, TransAtlantic Business Dialogue och European Round Table of Industrialists, 18 april 2012.

USA:s president Barack Obama tillkännagav i enlighet med detta att förhandlingar skulle inledas för ett heltäckande transatlantiskt partnerskap för handel och investeringar (TTIP) i sitt "State of the Union"-tal i februari 2013. Den första omgången samtal hölls i juli 2013, då båda sidor uttalade förhoppningen att förhandlingarna skulle kunna skyndas igenom inom två år (och därmed undvika början på nästa amerikanska presidentvalskampanj, som börjar på allvar 2015). Med tanke på att ett nytt Europaparlament väljs och en ny EU-kommission bildas 2014 är avsikten att avsluta en så komplex och kontroversiell omgång förhandlingar på "en tank bensin" (som amerikanska förhandlare har uttryckt det) extremt lättsinnig.

TTIP är inte ett traditionellt handelsavtal utformat främst för att minska tullar på importen mellan handelspartner, då tullarna mellan EU och USA redan befinner sig på minimala nivåer. Tjänstemän från båda sidor medger att det huvudsakliga syftet med TTIP i stället är att ta bort "hinder" i form av regleringar som begränsar de potentiella vinster som transnationella företag kan göra på USA:s och EU:s marknader. Detta innefattar borttagande eller försämring av viktiga sociala normer och miljöregler, som arbetstagares rättigheter, regler för livsmedelssäkerhet (inklusive begränsningar av genetiskt modifierade organismer), regler om användandet av giftiga kemikalier, dataskyddslagar och nya skyddsregler för bankväsendet som införts för att förhindra ett upprepande av finanskrisen från 2008. EU-kommissionens förhandlingsmandat (som klassas som konfidentiellt enligt EU:s regler och därför endast är tillgängligt som läckt dokument) anger att avskaffandet av regler som utgör hinder är en av dess högsta prioriteringar för TTIP, och säger därmed emot EU-kommissionens senare påståenden att avreglering inte står på agendan.⁴ USA:s regering har också identifierat viktiga EU-regleringar och -normer som man vill få bort

*TTIP är inte ett
traditionellt
handelsavtal
utformat främst
för att minska
tullar på
importer mellan
handelspartner,
då tullarna
mellan EU och
USA redan
befinner sig på
minimala nivåer.*

⁴ 'Directives for the negotiation on the Transatlantic Trade and Investment Partnership between the European Union and the United States of America', Bryssel: Europeiska unionens råd, 17 juni 2013; ett krav på att göra mandatet till ett offentligt dokument avvisades av ministerrådet vid dess möte i Luxemburg 18 oktober 2013.

i förhandlingarna, som visas i resten av denna rapport.

TTIP syftar också till att skapa nya marknader genom att öppna offentliga sektorn och offentlig upphandling för konkurrens från transnationella företag, vilket hotar att föra in en ytterligare våg av privatiseringar i nyckelsektorer som vård och skola. Brittiska statstjänstemän har bekräftat att ett av deras tre främsta mål för TTIP är att "fullborda den inre marknaden" inom själva EU, i synnerhet genom att öppna offentliga tjänster och upphandlingskontrakt för privata företag i andra EU-länder.⁵ Det mest oroande av allt är att TTIP eftersträvar att ge utländska investerare en ny rättighet att stämma suveräna stater inför ad hoc-skiljedomstolar för förlorade vinster på grund av statliga beslut (se nedan). Denna mekanism för "tvistelösning mellan investerare och stat" höjer i själva verket det transnationella kapitalet till en ställning likvärdig med nationalstaten själv, och hotar att underminera de mest grundläggande demokratiska principerna i såväl EU som USA.

TTIP ska inte förstås som en förhandling mellan två konkurrerande handelspartner, utan som ett angrepp på samhällena i Europa och USA från transnationella företag som strävar efter att ta bort regler som hindrar deras verksamhet på båda sidor av Atlanten. I ett internt dokument som läcktes och publicerades i december 2013 bekräftade EU-kommissionen att de sorters regleringar som hotades av TTIP skulle omfatta EU:s primära lagstiftning (både förordningar och direktiv), genomförandeåtgärder, delegerade akter och även regleringar som införts av EU:s medlemsstater; och, på USA:s sida, lagförslag som antagits av kongressen, federala regler och även regler som antagits av enskilda amerikanska delstater.⁶ EU:s handelskommissionär Karel De Gucht har bekräftat att syftet med TTIP är att få bort regleringar på båda sidor av Atlanten så att näringslivet har fria händer att verka: "Regleringsmässiga hinder är mer komplicerade att ta bort än traditionella handelshinder... Det kommer inte att vara enkelt men det kommer att vara värt det."⁷

⁵ För fler detaljer om den brittiska regeringens mål att "fullborda" den inre marknaden inom EU, se "The economic consequences for the UK and the EU of completing the Single Market", London: Department for Business, Innovation and Skills, februari 2011.

⁶ TTIP: Cross-cutting disciplines and Institutional provisions; Position paper – Chapter on Regulatory Coherence', Bryssel: EU-kommissionen, 2 december 2013.

⁷ "Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) – Solving the Regulatory Puzzle", tal av EU:s handelskommissionär Karel De Gucht vid Aspeninstitutet i Prag, 10 oktober 2013.

2. OGENOMSKINLIGT, ANTIDEMOKRATISKT

I en pr-rapport som publicerades i september 2013 hävdade EU-kommissionen att TTIP inte utgör något hot mot regleringar gällande hälsa, säkerhet, miljö eller finansiell säkerhet eftersom "förhandlingarna kommer att vara transparenta".⁸ I verkligheten kunde inget vara längre från sanningen. I ett brev till sin amerikanska motpart bara två månader tidigare bekräftade

EU-kommissionen kommer att hindra allmänheten från att få tillgång till alla dokument med anknytning till förhandling eller utveckling av TTIP.

EU:s chefsförhandlare Ignacio Garcia Bercero att EU-kommissionen kommer att hindra allmänheten från att få tillgång till alla dokument med anknytning till förhandling eller utveckling av TTIP, och att dessa dokument ska förbli dolda för allmänheten i upp till 30 år.⁹ EU:s handelskommissionär Karel De Gucht berättade för Europaparlamentet att kommissionen skulle hantera TTIP med samma sekretessnivå som för tidigare handelsavtal, och uppmanade EU-parlamentets ledamöter att stödja "konfidentialitet" i förhandlingarna.¹⁰

Hela TTIP-förhandlingarna är höljda i sekretess, men EU-kommissionen reserverar sina hårdaste restriktioner åt de mest betydelsefulla dokumenten, nämligen de krav på avregleringar som amerikanska

förhandlare ställer på europeiska länder. Enligt kommissionens regler förvägras till och med statstjänstemän från EU:s medlemsstater tillgång till dessa dokument, utom i särskilt avsedda läsrum varifrån de inte får flyttas eller kopieras. Ännu mer allvarligt är att folkvalda parlamentariker från EU:s medlemsländer inte kommer att få se de krav som USA ställer på deras länder, trots den påverkan dessa kan få på deras väljares liv. Med en åtgärd som

⁸ Transatlantic Trade and Investment Partnership: The Regulatory Part, Bryssel: EU-kommissionen, september 2013.

⁹ "Arrangements on TTIP negotiating documents", brev från Ignacio Garcia Bercero, EU:s chefsförhandlare för TTIP, till L. Daniel Mullaney, USA:s chefsförhandlare för TTIP; Bryssel: EU-kommissionen, 5 juli 2013.

¹⁰ Avskrift av debatt om "EU:s förhandlingar om handels- och investeringsavtal med USA" hållen i EU-parlamentet i Strasbourg, 22 maj 2013.

påminner om spionage under kalla kriget har EU-kommissionen till och med försett officiella TTIP-dokument med hemliga markeringar för att kunna spåra eventuella läckor tillbaka till källan.¹¹

En ytterligare indikation på hur noggrant tillgången till information behandlas är att EU-kommissionen kallade representanter för EU:s medlemsstater till ett möte i november 2013 för att instruera dem om hur de skulle kontrollera och samordna framtida kommunikationer rörande TTIP. Ett internt dokument som EU-kommissionen hade förberett för mötet (vilket senare läcktes och publicerades av den danska tidskriften Notat) uppmanade EU:s medlemsstater att samarbeta för att motverka en växande oro bland allmänheten för att TTIP skulle "underminera regleringar och befintliga skyddsnivåer på områden som hälsa, säkerhet och miljön". EU-kommissionen föreslog till och med att lanseringen av dess nya Twitterkonto ägnat åt TTIP-förhandlingarna kunde framställas som ett tecken på transparens, trots dess tydliga funktion tidigare och senare som propagandakanal för EU:s team i TTIP-förhandlingarna.¹²

I USA kommer på samma sätt ledamöter av kongressen inte att få se de krav som EU ställer på deras delstater. Utkast till förhandlingspositioner kommer däremot att visas för den amerikanska regeringens företagsrådgivare, som sedan i sin tur kan visa dem för sina motparter i det europeiska näringslivet. Den växande medvetenheten hos den amerikanska allmänheten om det hot som TTIP utgör mot deras uppehålle har väckt oro för att kongressen skulle bli en allvarlig stötesten för förhandlingarna – särskilt rörande EU:s uttalade avsikt att få bort de populära "Buy America"-bestämmelser som används för att stödja lokala arbetstillfällen och företag i många amerikanska delstater (se nedan). I ett försök att bemöta detta hot skickades Storbritanniens vice premiärminister Nick Clegg till USA i september 2013 med en särskilt utarbetad broschyr avsedd att övertyga varenda av USA:s 50 delstater om de vinster som TTIP skulle kunna ge dem.¹³

Samtidigt som förhandlingarna genomförs under ytterst strikt sekretess syftar TTIP till att införa sin egen version av "transparens" som gör det möjligt för transnationella företag att bestrida

¹¹ Staffan Dahllöf, "Elected politicians excluded from EU-US negotiations", Notat, 19 december 2013.

¹² "Communicating on TTIP – Areas for cooperation between the Commission services and Member States", Bryssel: EU-kommissionen, 7 november 2013; EU:s förhandlingsteam Twitternamn är @EU_TTIP_team.

¹³ TTIP and the Fifty States: Jobs and Growth from Coast to Coast, Washington DC: Atlantic Council, Bertelsmannstiftelsen och brittiska ambassaden i Washington, september 2013.

införandet av framtida regleringar som skulle kunna begränsa deras vinster. USA:s regering har offentligt förespråkat att näringslivet ska ges en större roll i att bestämma regleringsnormer på båda sidor av Atlanten, och EU-kommissionen har svarat med att föreslå bildandet av ett råd för regleringssamarbete (Regulatory Cooperation Council) som inte bara skulle övervaka genomförandet av befintliga åtaganden om avregleringar, utan också ge näringslivet makt att ange vilka ytterligare regler som ska avskaffas när väl TTIP-förhandlingarna är över, samt få underrättelser i förtid om föreslagna nya regler för att kunna få bort oönskade begränsningar av företagets verksamheter innan de införs.¹⁴ Denna nya befogenhet för näringslivet att kontrollera regleringsstandarder kom ett steg närmare i november 2013, då förhandlare från EU och USA kom överens om att bilda en sådan organisation som en del av TTIP-avtalet.¹⁵

3. "LÅNGVARIGT OCH PÅTAGLIGT" HOT MOT ARBETSTILLFÄLLEN

Många påståenden har gjorts om TTIP:s ekonomiska utfall. Den siffra som oftast anförs kommer från en konsekvensanalys som EU-kommissionen beställt från Centre for Economic Policy Research. Enligt dess mest optimistiska hypotes skulle EU:s ekonomiska produktion stiga med 0,5 % till år 2027 som en följd av avtalet mellan EU och USA.¹⁶ Detta påstående har dock avslöjats som "vilsedande" av oberoende forskare som har påpekat studiens felaktiga utgångspunkter, medan de verkliga vinster som realistiskt kan förväntas av TTIP har avfärdats som "triviala" av den expert som svarat för att utarbeta EU:s frihandelsutvärderingar i

¹⁴ "The United States, the European Union, and the Transatlantic Trade and Investment Partnership", tal av USA:s handelsrepresentant Michael Froman vid German Marshall Fund i Bryssel, 30 september 2013; "Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) – Solving the Regulatory Puzzle", tal av EU:s handelskommissionär Karel De Gucht vid Aspeninstitutet i Prag, 10 oktober 2013.

¹⁵ "US, EU Agree in Principle to Seek Long-Term Regulatory Mechanism", Inside US Trade, 22 november 2013.

¹⁶ "Reducing Transatlantic Barriers to Trade and Investment: An Economic Assessment", London: Centre for Economic Policy Research, mars 2013; andra studier anger ett antal olika scenarier – se "Study on 'EU-US High Level Working Group': Final report", Rotterdam: Ecorys, oktober 2012; "Transatlantic Trade: Whither Partnership, Which Economic Consequences?", Paris: CEPII, september 2013; Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP): Who benefits from a free trade deal? Part 1: Macroeconomic Effects, Gütersloh: Bertelsmann Stiftung, 2013.

tio års tid.¹⁷

Vad gäller de förlorade arbetstillfällena som vanligtvis blir följden av frihandelsavtal har EU-kommissionen bekräftat att TTIP troligen kommer att ge en "långvarig och påtaglig" störning för europeiska arbetare, då företag blir uppmuntrade att producera varor och tjänster i amerikanska delstater där normerna på arbetsmarknaden är sämre och fackliga rättigheter är obefintliga (se nedan).¹⁸ Vid en tidpunkt då arbetslösheten i Europa redan ligger på rekordnivåer, med en ungdomsarbetslöshet på över 50 % i vissa EU-länder, erkänner EU-kommissionen att det finns "legitim oro" för att de arbetare som förlorar sina jobb som en följd av TTIP inte kommer att kunna hitta nya. För att stödja det stora antal nya arbetslösa som förväntas har kommissionen rått medlemsländerna att utnyttja strukturfonder som Europeiska globaliseringsfonden och Europeiska socialfonden, vilka har tilldelats 70 miljarder euro att fördela över sju år, 2014–20.¹⁹

Amerikanska arbetare är redan bekanta med att arbetstillfällena går förlorade genom sin erfarenhet av det nordamerikanska frihandelsavtalet Nafta mellan USA, Kanada och Mexiko, vilket trädde i kraft 1994. Precis som med TTIP hade amerikanska fackföreningar försetts med "falska löften" om hundratusentals extra arbetstillfällena för att förmå dem att ge sitt stöd till Nafta. I själva verket orsakade Nafta, enligt Economic Policy Institutes studie av avtalets första tolv år, en nettoförlust på över en miljon amerikanska arbetstillfällena och en betydande nedgång i värdet av lönen för ytterligare miljontals arbetare.²⁰ Den konsekvensanalys av TTIP som den amerikanska regeringen har beställt har hållits hemlig, men EU-kommissionens bedömning är att TTIP också kommer att orsaka en påtaglig störning för amerikanska arbetare, och öka antalet från de tolv miljoner som redan är officiellt registrerade som arbetslösa i USA.

Det finns också en oro för att TTIP skulle kunna leda till en försämring av de normer på arbetsmarknaden som eventuellt uppfattas som "handelshinder", såsom kollektivavtal som skulle

¹⁷ "EU-US trade deal claims 'vastly overblown'", pressmeddelande från University of Manchester, 19 november 2013; Clive George, "What's really driving the EU-US trade deal?", Open Democracy, 8 juli 2013.

¹⁸ "Impact Assessment Report on the future of EU-US trade relations", Strasbourg: EU-kommissionen, 12 mars 2013, avsnitt 5.9.2.

¹⁹ "Refocusing EU Cohesion Policy for Maximum Impact on Growth and Jobs: The Reform in 10 Points", Bryssel: EU-kommissionen, 19 november 2013.

²⁰ Robert E. Scott, Carlos Salas och Bruce Campbell, "Revisiting NAFTA: Still not working for North America's workers", Washington DC: Economic Policy Institute, september 2006; Ben Beachy, "NAFTA at 20", Washington DC: Public Citizen, januari 2014.

kunna ifrågasättas om de ses som begränsningar av konkurrenters företagsmodell – det är bara ett exempel som anförs i en rapport för EU-kommissionen om åtgärder som utgör ”hinder” för handel mellan EU och USA.²¹ Det är välkänt att USA har vägrat ratificera ILO-konventioner om grundläggande normer på arbetsmarknaden som kollektivförhandlingar, föreningsfrihet och organisationsrätten. Dessutom har omkring hälften av alla amerikanska delstater nu antagit antifacklig lagstiftning enligt det så kallade ”right to work”-systemet som underminerar fackföreningars ekonomi och låter företagen konkurrera med låga löner och sämre sjukförsäkring och pensioner.²² Näringslivet ser TTIP som en möjlighet att omlokalisera produktionen till de ställen där lönerna och arbetarnas rättigheter är som sämst, och skapa sin egen ”kapplöpning mot botten” för att minska arbetskraftskostnaderna och öka företagsvinsterna. EU-kommissionen har redan visat sig ge stöd till de krav som europeiska näringslivsgrupper ställt på att trycka ner löner och arbetstagares rättigheter.²³

Dessutom kan, enligt de föreslagna bestämmelserna om investerarskydd i TTIP, eventuella framtida förbättringar i arbetsvillkor leda till kompensationskrav från företag i EU och USA. Det franska företaget Veolia har riktat just ett sådant skadeståndsanspråk mot Egypten angående dess 15-åriga kontrakt för avfallshantering i Alexandria – ett kontrakt som företaget avstod från i oktober 2011. Veolia begär nu skadestånd från den egyptiska staten bland annat på grund av att deras vinstmarginaler påverkades negativt av det nationella lönerådets insatser för att hålla löner i privata och offentliga sektorn i linje med inflationen.²⁴ En rädsla för att möta liknande fall enligt TTIP-avtalet skulle kunna få den ”dämpande effekten” att länder avstår från att införa ökade förmåner för arbetstagare i framtiden.

²¹ ”Non-Tariff Measures in EU-US Trade and Investment – An Economic Analysis”, Rotterdam: Ecorys, december 2009, s. 111.

²² Elise Gould och Heidi Shierholz, ”The Compensation Penalty of ‘Right-to-Work’ Laws”, Washington DC: Economic Policy Institute, februari 2011.

²³ ”BusinessEurope and the European Commission: in league against labor rights?”, Bryssel: Corporate Europe Observatory, 11 mars 2013.

²⁴ Veolia Propreté v Arab Republic of Egypt (ICSID Case No ARB/12/15); Fanny Rey, ’Veolia assigne l’Égypte en justice’, Jeune Afrique, 11 juli 2012.

4. AVREGLERING AV LIVSMEDELSSÄKERHET

EU:s regleringar av livsmedelssäkerhet – däribland restriktioner för genetiskt modifierade organismer (GMO), bekämpningsmedel, hormonbehandlat nötkött och tillväxtbefrämjande medel – tillhör det som näringslivsgrupper främst har riktat in sig på att få avskaffat i TTIP-förhandlingarna. Amerikanska livsmedelsproducenter behöver inte leva upp till samma normer vad gäller miljö och djurskydd som sina motparter i EU, och har länge strävat efter att undanröja EU:s kontroller som begränsar försäljningen av deras produkter på europeiska marknader. Från första början har USA:s regering uttryckligen uttalat att man kommer att använda TTIP-förhandlingarna för att skjuta in sig på EU-regler som stoppar amerikansk livsmedelsexport, i synnerhet de regler för livsmedelssäkerhet som europeiska medborgare har kämpat för att värna i årtionden.²⁵

I centrum för konflikten finns EU:s användning av "försiktighetsprincipen" för att bestämma normer för livsmedelssäkerhet.

Enligt denna princip är det möjligt att dra tillbaka en produkt från marknaden om det finns en risk att den kan utgöra en fara för människors hälsa, även om det inte finns tillräckligt med vetenskapliga rön för att göra en fullständig riskbedömning.²⁶ Det är också viktigt att försiktighetsprincipen flyttar bevisbördan till det företag som vill sälja en potentiellt farlig produkt: i stället för att det finns ett krav på staten att bevisa att produkten är farlig, måste företaget bevisa att den är ofarlig. Den amerikanska staten tillämpar inte försiktighetsprincipen, och företagsintressen har lyckats lägga USA:s normer för

*Företags-
intressen har
lyckats lägga
USA:s
normer för
livsmedelssä-
kerhet på
betydligt
lägre nivåer
än Europas.*

²⁵ Se till exempel, i den amerikanska presidentens officiella tillkännagivande inför kongressen vid inledningen av TTIP-förhandlingarna, åtagandet att säkra ökat marknadstillträde för amerikansk export genom att undanröja EU:s sanitära och fytosanitära restriktioner: brev från den tillförordnade amerikanska handelsrepresentanten Demetrios Marantis till representanthuset talman John Boehner, 20 mars 2013.

²⁶ För en omfattande analys, se *Late lessons from early warnings: science, precaution, innovation*, Köpenhamn: European Environment Agency, januari 2013.

livsmedelssäkerhet på betydligt lägre nivåer än Europas. Men eftersom TTIP:s agenda om "konvergens i regelverken" syftar till att föra EU:s normer närmare USA:s, visar följande exempel vad som står på spel:

- Omkring 70 % av alla raffinerade livsmedel i amerikanska snabbköp innehåller nu genetiskt modifierade ingredienser. I europeiska snabbköp däremot finns, som en följd av starkt folkligt motstånd, nästan inga genetiskt modifierade livsmedel till försäljning, och alla livsmedel som innehåller genetiskt modifierade ingredienser måste ha en tydlig märkning som upplyser om detta. Amerikanska bioteknikföretag använder TTIP för att angripa EU:s regleringar, och den amerikanska regeringen försöker bestrida EU:s policy om obligatorisk märkning. Den europeiska bioteknikindustrin samarbetar nära med sin motsvarighet i USA för att använda TTIP som ett sätt att öka spridningen av genetiskt modifierade organismer till Europa.²⁷
- Amerikanska livsmedelsproducenter har identifierat EU:s kontrollsystem för användning av bekämpningsmedel som en av de uppsättningar standarder som är viktigast att sänka med TTIP.²⁸ Reglerna från 2009 innehåller den försiktighetsprincip som är central för EU:s system för kontroll av bekämpningsmedel med syftet att skydda människors hälsa och miljön. Men just dessa regler har redan förts in på TTIP-agendan, enligt de främsta förhandlarna, med syftet att tränga ännu längre än Världshandelsorganisationens (WTO:s) regler gör och göra dem så lite betungande för näringslivet som möjligt.²⁹

²⁷ Se till exempel den gemensamma inlagen från BIO och EuropaBio till EU:s och USA:s begäran om yttranden om regleringsfrågor 2012.

²⁸ Direktiv 2009/128/EG om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder för att uppnå en hållbar användning av bekämpningsmedel, och förordning (EG) nr 1107/2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden, båda 21 oktober 2009.

²⁹ "Second round of Transatlantic Trade and Investment Partnership: Report of stakeholder briefing", Bryssel: EU-kommissionen 15 november 2013; "Chief Negotiators, Dan Mullaney and Ignacio Garcia Bercero Hold a Press Conference Following the Third Round of Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) Talks", Washington DC: Office of the US Trade Representative, 20 december 2013.

- EU:s kontroller av endokrinstörande ämnen (kemikalier som påverkar människors hormonsystem) har maximinivåer för kontaminering som skulle stoppa 40 % av all amerikansk livsmedelsexport till Europa. Amerikanska industrigrupper försöker använda TTIP för att få bort dessa kontroller.³⁰
- Över 90 % av amerikanskt nötkött produceras med användning av tillväxthormoner som har kopplats till cancer hos människor, och EU har haft importrestriktioner för sådant nötkött sedan 1988. USA:s regering har redan bestridit dessa restriktioner hos WTO, och näringslivsgrupper förespråkar att de tas bort i TTIP-avtalet som "onödiga" handelshinder.
- Amerikanska producenter av kyckling och kalkon behandlar regelbundet fågelkadaver med klor innan de säljs vidare till konsumenter – en process som varit förbjuden i EU sedan 1997. Återigen har USA:s regering bestridit förbudet genom WTO, och amerikanska företag efterlyser nu att TTIP-förhandlingarna ska sätta stopp för det. EU-kommissionen har tidigare försökt få förbudet avskaffat, men hindrades av motstånd från veterinäre experter och EU-parlamentariker.

EU-kommissionen har hållit många hemliga möten med representanter för livsmedelsindustrin som gärna vill urvattna EU:s regler om livsmedelssäkerhet, och är inte pålitlig när det gäller att försvara konsumenternas hälsa. I ett internt ståndpunktsdokument som visats för USA:s regering före den första rundan TTIP-förhandlingar har EU-kommissionen gått med på att utvärdera EU:s åtgärder för livsmedelssäkerhet "med målsättningen att ta bort onödiga hinder".³¹ För att ge prov på sin villighet att tillgodose USA:s krav har kommissionen redan avskaffat förbudet mot import av levande amerikanska grisar och nötkött som sprejats med mjölksyra, trots invändningar från ett antal EU-länder.³²

³⁰ "US Agricultural Exports Threatened by EU Pesticide Regulation", CropLife America, 21 november 2013.

³¹ "Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP): Note for the attention of the Trade Policy Committee", Bryssel: EU-kommissionen, 20 juni 2013.

³² "In move towards trade talks, EU to lift ban on some US meats", EurActiv, 5 februari 2013; "Member States resist lactic acid cleaning for carcasses", EU Food Law, 12 oktober 2012.

5. AVREGLERING PÅ MILJÖOMRÅDET

EU-kommissionen har medgett öppet att TTIP kommer att öka trycket på miljön ytterligare, då "varje scenario" för framtida handel mellan EU och USA när TTIP-avtalet trätt i kraft innebär ökad produktion, konsumtion och internationell förflyttning av varor. Kommissionens egen konsekvensbedömning anger även att denna produktionsökning i sin tur kommer att skapa "faror för både naturresurser och bevarandet av biologisk mångfald".³³ Vad gäller utsläpp av växthusgaser uppger kommissionen att det resultat som den önskar av TTIP innebär att ytterligare elva miljoner ton CO₂ tillförs atmosfären, vilket utmanar EU:s egna åtaganden om utsläppsminskningar enligt Kyotoprotokollet.³⁴ Ändå har ingen av dessa iakttagelser fått kommissionen att omvärdera sitt stöd för TTIP.

Allra närmast hotar TTIP att underminera viktiga miljöregler inom EU, som är kända för att garantera betydligt högre säkerhetsnivåer än i USA. De främsta av dessa är EU:s Reach-regler om kemikalier, som infördes 2007 för att skydda människors hälsa och miljön från riskfyllda ämnen som används av företag i tillverkning eller andra processer.³⁵ Reach baseras på den försiktighetsprincip som beskrevs i föregående avsnitt, och kräver att industrin bevisar att ett ämne är ofarligt innan det kan certifieras för användning i handeln. Det amerikanska Toxic Substances Control Act (TSCA) från 1976, däremot, kräver att den offentliga tillsynsmyndigheten bevisar att ett ämne inte är säkert, och begränsar dessutom eventuella restriktioner till den "minst betungande" möjliga åtgärden. USA:s miljöskyddsmyndighet har med hjälp av TSCA bara lyckats införa kontroller på sex av de 84 000 kemikalier som har funnits i handeln i USA sedan 1976.³⁶ Ett så slappt regelverk har omedelbara följder för allmänhetens utsatthet för hälsorisker: medan EU exempelvis förbjuder 1200 ämnen från

³³ "Impact Assessment Report on the future of EU-US trade relations", Strasbourg: EU-kommissionen, 12 mars 2013, avsnitt 5.8.2.

³⁴ Ibid, avsnitt 5.8.1.

³⁵ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), 18 december 2006.

³⁶ "Submission of Centre for International Environmental Law (CIEL) before US Senate Committee on Finance hearing on the Transatlantic Trade and Investment Partnership", Washington DC: CIEL, 30 oktober 2013; se även "Chemical Regulation: Comparison of US and Recently Enacted European Union Approaches to Protect against the Risks of Toxic Chemicals", Washington DC: Government Accountability Office, augusti 2007.

att användas i kosmetika, förbjuder USA bara ett dussin.³⁷

Miljögrupper och intressegrupper i USA har länge förespråkat att TSCA ska ersättas med nya regler enligt modell från Reach.³⁸ Lobbygrupper från näringslivet, å andra sidan, har kraftfullt motsatt sig EU:s säkerhetskrav och försöker använda TTIP:s avregleringsramverk till att "harmonisera" Reach med de svagare amerikanska reglerna. EU-kommissionen erkänner att EU:s och USA:s tillvägagångssätt i grunden är oförenliga, men eftersträvar fortfarande en möjlighet till "regelkonvergens och erkännande i kemikaliesektorn" på sina industripartners vägnar.³⁹ Europeiska företag samarbetar gärna för att använda TTIP till att få bort miljöregler som, enligt dem, ger dem ett orättvist underläge i förhållande till sina konkurrenter i andra delar av världen.

Ett antal andra viktiga miljöregler är hotade av TTIP:s avregleringsprogram. Amerikanska producenter av agrobränslen har riktat in sig på hållbarhetskraven i EU:s direktiv om förnybar energi och vill "harmonisera" EU:s regler med USA:s lägre standarder. USA:s regering använder också TTIP till att underminera EU:s direktiv om drivmedelskvalitet för att göra det lättare för amerikanska raffinaderier att exportera olja som har utvunnits ur kanadensisk tjärsand, med förödande miljökonsekvenser.⁴⁰ Dessutom skulle TTIP öppna dörren för massexport av amerikansk skiffergas, vilket skulle leda till en ökning av användandet av hydraulisk spräckning (*fracking*) i USA samt låta amerikanska företag bestrida förbud mot hydraulisk spräckning i Europa – precis som det amerikanska energiföretaget Lone Pine Resources nu använder Naftas regler till att stämma Kanadas regering för moratoriet mot hydraulisk spräckning i Quebec.⁴¹

³⁷ Kim Egan, 'Is Europe the New America?', Saltbox Consulting, 24 september 2013.

³⁸ Den nya Chemical Safety Improvement Act som för närvarande debatteras i kongressen ifrågasätter inte TSCA:s "risk-baserade" tillvägagångssätt; se till exempel Karuna Jaggar, "The Chemical Safety Improvement Act Falls Short: Open Letter to Congress", Huffington Post, 12 november 2013.

³⁹ "Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP): Note for the attention of the Trade Policy Committee", Bryssel: EU-kommissionen, 20 juni 2013; Annex II: "Chemicals in TTIP".

⁴⁰ Kate Sheppard, "Michael Froman, Top US Trade Official, Sides With Tar Sands Advocates In EU Negotiations", Huffington Post, 24 september 2013.

⁴¹ "Lone Pine Resources files outrageous NAFTA lawsuit against fracking ban", gemensamt pressmeddelande från Sierra Club och Council of Canadians, 2 oktober 2013.

6. OFFENTLIGA SEKTORN UNDER ATTACK

TTIP syftar inte bara till att lätta på regler för miljö och livsmedelssäkerhet, utan också till att säkra liberaliseringen av tjänstemarknaderna, däribland öppnandet av offentliga tjänster som sjukvård, skola och vatten för privata företag. Amerikanska företag är särskilt angelägna om att få tillgång till sjukvårdssystemen i Europa, som de ser som omfattande marknader som väntar på att utnyttjas. USA:s regering har bekräftat att den kommer att använda TTIP för att bända upp Europas tjänstemarknader för amerikanskt kapital, och särskilt att den vill "ta itu med användningen av monopolsystem" på området allmännyttiga tjänster.⁴² Parlamentsledamöter i Storbritannien har slagit larm om att TTIP skulle kunna "förstöra" det nationella hälso- och sjukvårdssystemet när amerikanska företag får rätt att lämna anbud på kontrakt för medicinska tjänster.⁴³

EU-kommissionen har hävdat att offentliga tjänster ska hållas utanför TTIP på grund av ett undantag för tjänster "som tillhandahålls i samband med utövandet av statliga befogenheter", som det definieras i WTO:s allmänna tjänstehandelsavtal (GATS).⁴⁴ Ändå har kommissionen länge medgett att denna bestämmelse inte erbjuder något skydd för offentliga tjänster, mot bakgrund av dess snäva definition av vad som skulle berättiga till undantag; som en följd av detta tvingades EU föra in ytterligare en begränsning i sin ursprungliga förteckning över tjänsteåtaganden från 1995, för att undanta sina offentliga tjänster från GATS-reglerna. Sedan dess har kommissionen dock börjat överge detta undantag för "allmännyttiga tjänster" med hänvisning till att den aktivt önskar se offentliga tjänster **omfattas** av EU:s handelsavtal, med undantag bara för tjänster med anknytning till säkerhet, som rättsväsendet, gränsövervakning och flygtrafikledning.⁴⁵

Förutom utsikten att överlåta offentliga tjänster på vinstdrivande företag är en av de mest försåtliga effekterna av

⁴² Brev från tillförordnade amerikanska handelsrepresentanten Demetrios Marantis till representanthusets talman John Boehner, 20 mars 2013.

⁴³ "Privatisation agenda drives Tory policy on NHS, says Burnham", Independent, 10 januari 2014.

⁴⁴ "Directives for the negotiation on the Transatlantic Trade and Investment Partnership between the European Union and the United States of America", Bryssel: Europeiska unionens råd, 17 juni 2013, avsnitt 20.

⁴⁵ "Commission Proposal for the Modernisation of the Treatment of Public Services in EU Trade Agreements", Bryssel: EU-kommissionen, 26 oktober 2011.

frihandelsavtal som TTIP att det i praktiken blir omöjligt för länder att återsocialisera offentliga tjänster om de redan har privatiserats. Denna "inlåsningsseffekt" kommer att gälla ännu större områden om TTIP tillämpar systemet med en "negativ lista" som i EU:s nya frihandelsavtal med Kanada, varigenom alla tjänstesektorer överlämnas åt liberalisering såvida de inte särskilt märks ut som undantag ("list it or lose it"-modellen). Detta är en dramatisk omsvängning från det tillvägagångssätt med en "positiv lista" som traditionellt använts av EU, där bara de sektorer som aktivt tas med öppnas för konkurrens från utländska företag. Europeiska näringslivsgrupper i samarbete med sina amerikanska motsvarigheter förespråkar användande av en negativ lista i TTIP för att maximera antalet tjänstesektorer som omfattas av liberalisering.⁴⁶

På samma sätt kommer utländska investerare att kunna stämma värdländer för förlorade vinster som orsakats av att tidigare privatiseringar upphävts, om åtgärder för investerarskydd införs i TTIP (se nedan). När det slovakiska folket valde en vänsterregering 2006 som ett svar på den impopulära privatiseringen av sjukvården, var en av regeringens första åtgärder att begränsa rätten för privata försäkringsbolag att ta ut vinster från det offentliga sjukvårdssystemet. Som vedergällning begärde ett antal sjukförsäkringsbolag skadestånd från Slovakiens regering, och det nederländska företaget Achmea fick slutligen 29,5 miljoner euro i offentliga tillgångar som "kompensation". I ett banbrytande rättsfall som inleddes 2013 försöker Achmea nu använda samma befogenheter för att hindra den slovakiska regeringen från att inrätta ett offentligt försäkringssystem som skulle ge hälso- och sjukvårdsskydd för alla landets medborgare.⁴⁷

Även inom själva EU-kommissionen har det väckts oro för det hot som TTIP utgör mot hälso- och sjukvård. Chefen för

*Även inom
själva EU-
kommis-
sionen har
det väckts
oro för det
hot som
TTIP
utgör mot
hälso- och
sjukvård.*

⁴⁶ "Regulatory Cooperation Component in the services sectors to an EU-US Economic Agreement", gemensamt uttalande från European Services Forum och Coalition of Service Industries, 12 november 2012; "EUROCHAMBRES views and priorities for the negotiations with the United States for a Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP)", ståndpunktsdokument från EUROCHAMBRES, 6 december 2013.

⁴⁷ Laurence Franc-Menget, "ACHMEA II – Seizing Arbitral Tribunals to Prevent Likely Future Expropriations: Is it an Option?", Kluwer Arbitration Blog, 28 mars 2013.

kommissionens enhet för sjukvårdssystem, Bernie Merkel, har varnat för att EU kommer att tvingas kämpa för att försvara sina sjukvårdsbestämmelser mot amerikanska krav på nytt marknadstillträde i TTIP. När han talade inför European Health Forum i oktober 2013 varnade Merkel för illusioner om att TTIP skulle kunna erbjuda en möjlighet att höja standarden i sjukvården eller öka tillgången till mediciner: "Man måste komma ihåg att USA fungerar bra för dem med pengar, men inte så bra för dem utan."⁴⁸

Samtidigt är det EU-kommissionen som försöker använda TTIP för att underminera viktiga finansiella bestämmelser som infördes i kölvattnet efter krisen 2008. Trots ett allmänt erkännande att "mjuk" reglering var en av de främsta orsakerna till kraschen 2008 försöker kommissionen nu åstadkomma ännu mer avreglering genom att kräva att frågan ska tas upp i TTIP-samtalen. Denna agenda drivs aktivt av den brittiska regeringen till förmån för dess mäktiga finanslobby i Londons City, samt av den tyska regeringen till förmån för dess banksektor – och av de största amerikanska bankerna, som själva gärna vill använda TTIP för att försvaga det nya regelverk som införts i Obamaadministrationens Dodd-Frank-lag.⁴⁹ USA:s regering har redan gått med på att göra upp om att mjuka upp bestämmelserna om tillgång till finansmarknader, bland annat att ta bort kapitalkontroller.⁵⁰

Förutom att öppna marknaden för offentliga tjänster vill både EU-kommissionen och den amerikanska regeringen använda TTIP för att öppna offentliga upphandlingskontrakt till den privata sektorn. Detta innebär att flera kommunala upphandlingspolicier till stöd för viktiga sociala och miljömässiga mål inte längre kommer att tillåtas. EU har meddelat sin avsikt att få bort de populära "Buy America"-bestämmelserna som används för att stödja lokala jobb och företag i många amerikanska stater.⁵¹ USA:s regering har uttryckt sin avsikt att sikta in sig på sådana upphandlingssystem i EU som att skolor och andra offentliga

⁴⁸ "TTIP: Health sector braced for 'damage control'", EurActiv, 7 oktober 2013.

⁴⁹ James Politi och Alex Barker, "White House set for Wall Street clash over trade talks", Financial Times, 7 juli 2013.

⁵⁰ Myriam Vander Stichele, "TTIP Negotiations and Financial Services: Issues and Problems for Financial Services Regulation", Amsterdam: SOMO, 16 oktober 2013.

⁵¹ James Politi, "Buy America laws raise hurdles in European talks", Financial Times, 26 juni 2013; the Buy America-bestämmelserna är uttryckligen listade som ett mål i avsnitt 24 av EU-kommissionens förhandlingsmandat som godkändes i juni 2013.

inrättningar gynnar närproducerade livsmedel.⁵² Återigen blir vinnarna bara de transnationella företag som tvingar ut lokala leverantörer och tar över deras kontrakt.

Inget av dessa inslag är ofrånkomligt. Med hjälp av det "kulturella undantag" som den traditionellt har använt för att skydda sin inhemska filmindustri från utländsk konkurrens tillkännagav den franska regeringen i juni 2013 att den hade lyckats utesluta audiovisuella tjänster från EU-kommissionens TTIP-mandat, trots motstånd från Storbritannien, Tyskland och kommissionen själv. I en hetsig debatt i EU:s utrikesministerråd hade Frankrike hotat att lägga in veto mot inledandet av TTIP-förhandlingar om det kulturella undantaget inte respekterades. USA:s regering har dock bekräftat att den kommer att "argumentera aggressivt" till förmån för sin film- och tv-industri för att ta med audiovisuella tjänster i förhandlingarna.⁵³ Bränd av sitt misslyckande med att uppnå ett fullständigt mandat för alla sektorer insisterar EU-kommissionen på att det inte finns någon "avknoppning" för audiovisuella tjänster i TTIP, och kan fortfarande försöka återinföra dem i förhandlingarna vid ett senare tillfälle.⁵⁴

7. PERSONLIG INTEGRITET I FAROZONEN

Även om TTIP:s främsta mål är avreglering till förmån för näringslivet syftar det även till att gynna företagens vinster genom att begränsa människors tillgång till information. Kapitlet om immateriella rättigheter i TTIP torde komma att innehålla bestämmelser om upphovsrätt, patent och varumärken i syfte att stärka företagens kontroll över kunskap på bekostnad av den europeiska och amerikanska allmänhetens tillgång. Viktiga undantag från upphovsrätt för skolor, bibliotek, personer med funktionsnedsättningar och distansutbildning kan komma att gå förlorade. Samtidigt försöker läkemedelsindustrin använda TTIP för att begränsa allmänhetens tillgång till data från kliniska försök, ett steg som kommer att underminera transparensen och höja

⁵² "EU-US trade deal: A bumper crop for 'big food'?", Friends of the Earth Europe and Institute for Agriculture and Trade Policy, oktober 2013.

⁵³ Skriftliga svar från USA:s handelsrepresentant Michael Froman till

⁵⁴ "Member States endorse EU-US trade and investment negotiations", Bryssel: EU-kommissionen, 14 juni 2013; "M. Barroso, vous n'êtes ni loyal ni respectueux!", Le Monde, 18 juni 2013.

kostnaderna för nationella sjukvårdssystem i framtiden.⁵⁵

Ett läckt dokument från EU-kommissionen har också väckt farhågor om att TTIP skulle återinföra centrala element av Anti-Counterfeiting Trade Agreement (ACTA) som redan förkastats av Europaparlamentet 2012.⁵⁶ Denna lagstiftning fördömdes allmänt runt om i Europa som ett angrepp mot medborgerliga rättigheter, då den skulle ha krävt att internetleverantörer övervakade aktiviteter på nätet och angav den som misstänktes för att göra intrång i upphovsrätten. Europaparlamentet röstade ner ACTA med den massiva marginalen 478 mot 39 – första gången som parlamentet använde sina nya befogenheter enligt Lissabonfördraget att förkasta ett internationellt handelsavtal. David Martin, den skotske EU-parlamentariker som fungerade som rapportör om ACTA, rådde sina kollegor att det skulle vara otänkbart att acceptera ett avtal som förhandlats fram i hemlighet och framlagts för parlamentet som ett fullbordat faktum.

TTIP kommer också att underminera lagar om skydd av personuppgifter genom att göra det lättare för företag att få tillgång till personuppgifter för kommersiella ändamål. EU-kommissionen har redan urvattnat EU:s regler om personuppgiftsskydd för att bereda väg för enhetlighet i regelverken enligt TTIP, och därmed tagit bort en viktig skyddsmekanism mot amerikanska säkerhetstjänsters spionage mot europeiska medborgare.⁵⁷ Den yttersta ironin, som avslöjats i dokument som visselblåsaren Edward Snowden fått tag på, är att USA:s regering har buggat EU:s kontor i New York, Washington och Bryssel och infiltrerat deras datornätverk för att få tillgång till EU:s interna mejl och dokument. När EU-parlamentariker förordade att TTIP-samtalen skulle avbrytas i ljuset av denna skandal, instämde EU:s justitiekommissionär Viviane Reding: "Vi kan inte förhandla om en stor transatlantisk marknad om det finns minsta farhåga om att våra partner utför spionage mot våra förhandlares kontor."⁵⁸

⁵⁵ Jim Murray, "New fronts in the struggle for transparency", BMJ Blogs, 13 december 2013.

⁵⁶ "Transatlantic Trade and Investment Partnership negotiations (TTIP): The Information and Communication Technology (ICT) sector", Bryssel: EU-kommissionen, 2013.

⁵⁷ James Fontanella-Khan, "Washington pushed EU to dilute data protection", Financial Times, 12 juni 2013.

⁵⁸ Claus Hecking och Stefan Schultz, "Spying 'Out of Control': EU Official Questions Trade Negotiations", Der Spiegel, 30 juni 2013; Laura Poitras, Marcel Rosenbach, Fidelius Schmid och Holger Stark, "Attacks from America: NSA Spied on European Union Offices", Der Spiegel, 29 juni 2013.

8. ISDS: ETT HOT MOT DEMOKRATIN

Det kanske största hotet som TTIP utgör är att det syftar till att ge transnationella företag befogenhet att stämma enskilda länder direkt för förluster som de gjort i ett land till följd av landets politiska beslut. Avtalet om "tvistelösning mellan investerare och stat (ISDS)" får enastående konsekvenser, genom att upphöja det transnationella kapitalet till en rättslig ställning jämlik med nationalstatens. Under TTIP skulle företag i USA och EU få befogenhet att bestrida demokratiska beslut som fattats av suveräna stater, och göra anspråk på kompensation om dessa beslut har en ogynnsam inverkan på deras vinster.

USA har insisterat på att ha med ISDS i nästan alla sina bilaterala investeringsavtal hittills. Endast Australien har lyckats få ett undantag från regeln. Enligt ISDS kan företag göra anspråk på skadestånd mot värdlandet även om de inte har något kontrakt med dess regering. Dessutom tillåts investerare kringgå nationella domstolar och väcka talan direkt inför internationella skiljedomstolar, vilket strider mot det traditionella kravet på att lokala rättsmedel ska vara uttömda innan man får tillgång till internationella forum. I vissa fall har inhemska företag omstöpt sig till "utländska" investerare enbart för att utnyttja ISDS-privilegier och stämma sin egen regering.⁵⁹

Skiljedomstolarna är i sig inte mycket mer än skendomstolar. Skiljedomarna är inte ordinarie domare med offentlig myndighet, som i nationella rättssystem, utan en liten klick företagsadvokater som utses på ad hoc-basis och har ett egenintresse av att döma till förmån för företagen.⁶⁰ Skiljedomstolarna sammanträder i hemlighet, och de har befunnits skyldiga till så många felaktiga tillämpningar av lagen att till och med de som stöder idén om internationell skiljedom medger att de har förlorat all trovärdighet. Ett offentligt uttalande från över 50 juridikprofessorer och andra akademiker har krävt att systemet ska avskaffas och rätten att avkunna dom återförs till nationella domstolar.⁶¹

Där ISDS har införts i bilaterala investeringsavtal eller andra frihandelsavtal har det redan orsakat avsevärd skada på politiken

⁵⁹ Gus Van Harten, *Investment Treaty Arbitration and Public Law*, Oxford: Oxford University Press, 2007.

⁶⁰ Pia Eberhardt och Cecilia Olivet, *Profiting from Injustice: How Law Firms, Arbitrators and Financiers are Fuelling an Investment Arbitration Boom*, Amsterdam: Corporate Europe Observatory och Transnational Institute, 2012.

⁶¹ 'Public Statement on the Investment Regime', 31 augusti 2010, tillgänglig på olika språk på www.osgoode.yorku.ca/public_statement.

och demokratin.⁶² Några av de mest anmärkningsvärda exemplen är:

- Det svenska energiföretaget Vattenfall stämmer den tyska regeringen på 3,7 miljarder euro för landets beslut att fasa ut kärnkraften efter kärnkraftskatastrofen i Fukushima. Vattenfall har redan nått framgång i ett tidigare överklagande mot staden Hamburgs miljöbestämmelser, som urvattnades inför företagets angrepp.
- I det första av många ISDS-förfaranden som inletts mot Kanada enligt Naftabestämmelserna tvingades landet återkalla sitt förbud mot bränsletillsatsen MMT sedan det bestridits av det amerikanska företaget Ethyl. I ett senare fall som gällde rättigheter till vatten och skog tvingades Kanada betala 122 miljoner dollar till det kanadensiska pappersföretaget AbitibiBowater, som använde Naftaregler för att stämma sin egen regering från sitt kontor i USA.
- Den amerikanska tobaksjätten Philip Morris kräver Australiens regering på miljarder dollar i skadestånd på grund av dess hälsopolicy att alla cigaretter nu måste säljas i standardiserad förpackning. Philip Morris stämmer även Uruguay för dess åtgärder för att bekämpa rökning i landet, där alla cigarettpaket måste täckas till 80 % av åskådliga hälsovarningar.
- Ingen stat har drabbats hårdare av ISDS-mål än Argentina, många med anknytning till landets beslut att avbryta valutans knytning till USA-dollar 2002. Efter att ha drivit målen i många år tvingades Argentinas regering betala 500 miljoner för att reglera fem företags krav i oktober 2013.
- Det största ISDS-skadeståndet hittills rör Ecuador, som har beordrats att betala Occidental Petroleum 1,77 miljarder dollar för att ha avslutat oljejättens kontrakt när företaget bröt mot ecuadoriansk lag. En separat skiljedomstol förkastade Ecuadors krav mot Chevron på 19 miljarder i skadestånd för dess föroreningar i Amazonas regnskog under en tjugoårsperiod.

De transnationella företagens användning av ISDS närmar sig nu

⁶² För fler exempel, se John Hilary, *The Poverty of Capitalism: Economic Meltdown and the Struggle for What Comes Next*, London: Pluto Press, 2013, kapitel 3.

Statstjänstemän runt om i Europa ifrågasätter nu det förnuftiga i att innefatta ISDS i TTIP över huvud taget.

epidemiska proportioner. Över 500 kända mål har nu inletts mot minst 95 länder, varav över 400 bara under de senaste tio åren.⁶³ Många fler har troligen inletts utan att någonsin komma till allmänhetens kännedom, på grund av hemlighetsfullheten runt förfarandet.

Statstjänstemän runt om i Europa ifrågasätter nu det förnuftiga i att innefatta ISDS i TTIP över huvud taget. London School of Economics fick i uppdrag att genomföra en konsekvensbedömning för den brittiska regeringen om kostnader och fördelar av att innefatta investeringsskydd i ett avtal mellan EU och USA.

Bedömningen kom fram till att en sådan åtgärd skulle utsätta Storbritannien för ett ännu större antal tvister och kostnader än Kanada har drabbats av genom Nafta, samtidigt som det var "ytterst osannolikt" att det skulle ge några ytterligare investeringar (inget bilateralt avtal med något industrialiserat land har någonsin lett till ökade amerikanska investeringar). Författarna till bedömningen föreslog att regeringen skulle ompröva det kloka i att innefatta investerarskydd inom TTIP.⁶⁴

EU-kommissionen har redan fastställt den typ av ISDS-system som den önskar ska innefattas i TTIP.⁶⁵ Dess ståndpunkt har dock mötts av tilltagande kritik från grupper i det civila samhället – däribland den gemensamma skrivelse som överlämnats av 200 europeiska, amerikanska och internationella organisationer i december 2013 – och från regeringarna i ett antal EU-länder själva.⁶⁶ Som svar på denna kritik tillkännagav EU-kommissionen i januari 2014 att den skulle avbryta ISDS-förhandlingarna inom TTIP under en tremånadersperiod för att genomföra en "konsultation" med den europeiska allmänheten.⁶⁷ Efterföljande kommentarer från EU:s handelskommissionär Karel De Gucht avslöjade att denna åtgärd var utformad för att övertyga en skeptisk allmänhet om fördelarna

⁶³ "Recent Developments in Investor-State Dispute Settlement (ISDS)", Genève: United Nations Conference on Trade and Development, May 2013.

⁶⁴ Lauge N. Skovgaard Poulsen, Jonathan Bonnitcha och Jason Webb Yackee, "Costs and Benefits of an EU-USA Investment Protection" London: London School of Economics, april 2013.

⁶⁵ "TTIP negotiations: Modified EU draft proposals on trade in services, investment and electronic commerce", Bryssel: EU-kommissionen, 2 juli 2013.

⁶⁶ Skrivelse från civilsamhället om TTIP till USA:s handelsrepresentant Michael Froman och EU:s handelskommissionär Karel De Gucht, 16 december 2013.

⁶⁷ "Commission to consult European public on provisions in EU-US trade deal on investment and investor-state dispute settlement", Bryssel: EU-kommissionen, 21 januari 2014.

med ISDS snarare än att göra någon översyn av kommissionens mål.⁶⁸

9. VÄXANDE MOTSTÅND

Det finns en växande rörelse mot TTIP på båda sidor av Atlanten, då människor blir medvetna om det hot förhandlingarna utgör mot så många sidor av deras liv. Aktivister för sjukvård, miljö och social rättvisa slår sig samman med fackföreningar och konsumentgrupper i både EU och USA för att motarbeta TTIP:s avregleringsagenda. Parlamentariker över hela Europa har uttalat sin oro över det hot som TTIP utgör: senatorer från alla politiska partier angrep den franska regeringens stöd för avtalet i en hetsig debatt i januari 2014, medan parlamentsledamöter från hela det politiska spektrumet har lämnat in kritiska motioner mot TTIP i Tyskland, Storbritannien och Nederländerna.⁶⁹ I en serie brev som ger uttryck för deras växande missnöje med den amerikanska handelspolitikens inriktning har 178 ledamöter av kongressen – som har den slutliga makten att godkänna eller stoppa TTIP – skrivit till president Obama och förkastat möjligheten att ge honom mandat till ett påskyndat framförhandlande av framtida handelsavtal på deras vägnar.⁷⁰

Andra handelsnationer runt om i världen är också oroade över TTIP:s potentiella inverkan på deras intressen. Satsningen på att fördjupa relationerna mellan EU och USA ses i stor utsträckning som ett försök att marginalisera framväxande ekonomier som Kina, Brasilien och Indien som nu utmanar de centrala kapitalistiska makternas dominerande ställning. EU-kommissionen har förklarat att TTIP inte bara blir normgivande för EU och USA utan också kommer att skapa egna normerande förväntningar för andra handelspartner att anta samma normer eller se sig bli

⁶⁸ "The Transatlantic Trade and Investment Partnership: Where do we stand on the hottest topics in the current debate?", tal av EU:s handelskommissionär Karel De Gucht vid Atlantikbrücke, Düsseldorf, 22 januari 2014.

⁶⁹ "French senators strongly attack EU-US trade deal", EurActiv, 13 januari 2014; "Op-positionsfraktionen fordert verschiedene Änderungen für TTIP-Verhandlungen", Deutscher Bundestag, 14 juni 2013; "Transatlantic Trade and Investment Partnership", Early Day Motion 793, House of Commons 2013-14 session, Storbritannien; motion av Bram Van Ojik om innefattandet av ISDS i handelsavtalet mellan EU och USA, inlämnad 28 november 2013 och senare antagen av andra kammaren i Nederländernas parlament.

⁷⁰ "Camp-Baucus Bill Would Revive Controversial 2002 Fast Track Mechanism", Washington DC: Public Citizen, januari 2014.

marginaliserade i den globala ekonomin.⁷¹ Samtidigt är det troligt att en sänkning av tullar och andra handelshinder mellan EU och USA kommer att tränga undan handel och minska exporten från både framväxande ekonomier och låginkomstekonomier.⁷²

I slutändan är TTIP ett avtal som utformats för att gynna transnationella företag från EU och USA som försöker utöka sitt marknadstillträde och manövrera bort regleringar som minskar deras vinster. Idéer från vissa kommentatorer om att avtalet skulle kunna göras till en positiv kraft för att höja standarder på båda sidor av Atlanten visar brist på insikt om dess ursprung, dess innehåll och den avregleringsagenda som är central i det. Av denna anledning är kravet från civilsamhället som svar på förhandlingarna att stoppa TTIP och ersätta det med ett alternativt handelsmandat som sätter människor och planeten före företagsvinster.⁷³ Alla progressiva krafter i Europa, USA och andra delar av världen uppmanas att ansluta sig till detta krav.

10. YTTERLIGARE INFORMATION

Följande webbplatser innehåller avsnitt som ägnas åt kampanjer, nyheter och kritiska studier om TTIP:

- bilaterals.org – med alla de senaste nyheterna om TTIP
- s2bnetwork.org – Seattle to Brussels Network (EU)
- citizen.org – Public Citizen (USA)
- sierraclub.org – Sierra Club (USA)

Förutom de många källor som nämns i noterna till rapporten är några bra allmänna studier av TTIP:

- "A Brave New Transatlantic Partnership: The proposed EU-US Transatlantic Trade and Investment Partnership and its socioeconomic & environmental consequences" (Seattle to Brussels Network, oktober 2013)
- "The Transatlantic Free Trade Agreement: What's at Stake for Communities and the Environment" (Sierra Club, juni 2013)

⁷¹ "The Transatlantic Trade and Investment Partnership: Global Impacts", tal av EU:s handelskommissionär Karel De Gucht vid Institute for International and European Affairs, Dublin, 19 april 2013.

⁷² "The Transatlantic Trade and Investment Partnership: A New Engine for Global Development?", Washington DC: Sandler Trade LLC, juni 2013; "Potential Effects of the Proposed Transatlantic Trade and Investment Partnership on Selected Developing Countries", Brighton: CARIS, september 2013.

⁷³ För mer information om det positiva alternativet till TTIP och andra liknande avtal, se Alternative Trade Mandate "Trade: Time for a New Vision" (november 2013) på alternativetrademandate.org.

- "A Transatlantic Corporate Bill of Rights: Investor privileges in EU-US trade deal threaten public interest and democracy" (Corporate Europe Observatory, Seattle to Brussels Network and Transnational Institute, oktober 2013)
- "EU-US trade deal: A bumper crop for 'big food'?" (Friends of the Earth Europe och Institute for Agriculture and Trade Policy, oktober 2013)
- "The Transatlantic Colossus: Global Contributions to Broaden the Debate on the EU-US Free Trade Agreement" (Berlin Forum on Global Politics, januari 2014)

Officiell dokumentation om TTIP finns hos

EU-kommissionen: ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip

USA:s handelsrepresentant: www.ustr.gov/ttip

ROSA LUXEMBURG STIFTUNGS KONTOR I BRYSSEL

Rosa Luxemburg Stiftung är en internationellt verksam vänsterinriktad icke-vinstdrivande organisation för medborgarutbildning med anknytning till tyska "Die Linke" (Vänsterpartiet). Stiftelsen har varit verksam sedan 1990 och inriktat sig på analys av sociala och politiska processer och händelser över hela världen. Det sammanhang som vi verkar i är den växande flerfaldiga krisen i vårt nuvarande politiska och ekonomiska system. I samarbete med andra progressiva organisationer runt om i världen utför vi arbeten om demokratiskt och socialt deltagande, om att ge makt åt missgynnade grupper, om alternativ för ekonomisk och social utveckling. Våra internationella verksamheter syftar till att erbjuda medborgarutbildning genom akademiska analyser, offentliga program och projekt som utförs tillsammans med partnerinstitutioner. För att kunna handleda och samordna dessa olika projekt har stiftelsen upprättat 17 regionala kontor runt om i världen. Kontoret i Bryssel öppnade dörrarna 2008. Dess huvudsakliga uppgift är att koppla samman vänster- och progressiva rörelser, aktivister och forskare från Europa och andra regioner i världen. Vi arbetar för ett mer rättvist världssystem som grundas på internationell solidaritet.

www.rosalux-europa.info - www.rosalux.de

War on Want är en aktivistisk medlemsorganisation vars uppdrag är att kämpa mot grundorsakerna till fattigdom och kränkningar av mänskliga rättigheter, som en del av den världsomspännande rörelsen för global rättvisa.

www.waronwant.org

arenaidé